

Józef Błażej Łach

"Życie człowieka w świetle Biblii : antropologia biblijna Starego i Nowego Testamentu", Hugolin Langkammer, Rzeszów 2004 : [recenzja]

Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej 13, 395-398

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. Hugolin Langkammer OFM, *Życie człowieka w świetle Biblii. Antropologia biblijna Starego i Nowego Testamentu, Poligrafia WSD, Rzeszów 2004, s. 509*

Polska literatura biblijna została wzbogacona w r. 2004 o nową monografię z antropologii biblijnej ST i NT. Autor tej publikacji w „Słowie wstępnym” (s. 17-18) uzasadniając potrzebę tej książki pisze, iż w dotychczasowej polskiej literaturze biblijnej ukazała się dość dawno, bo 25 lat temu „pierwsza i jedyna antropologia biblijna”¹, i to obejmująca tylko zagadnienia ze ST². I jak zaznaczył dalej w „Słowie wstępnym” Autor nowej antropologii biblijnej, „Z aspektu metodologicznego (takie ograniczenie) jest poprawne” powstaje jednak pytanie, które stawia O. Prof. H. Langkammer w swej monografii, „Czy jednak otrzymamy pełny i właściwy obraz człowieka bez uwzględnienia NT i rozpatrywanie go bez Chrystusa?” Stąd antropologia o. Prof. H. Langkammera „obejmuje zarówno ST jak i NT” (s. 17).

Dotyczy ona zagadnień związanych z życiem człowieka w świetle Biblii, czyli jak to zaznaczono w książce tzw. „antropologii egzystencjalnej” (I część: s. 23-48), „antropologii proegzystencjalnej z podziałami jej na normatywną (II część: s. 49-124) i formacyjną” (III część: s. 125-308), „antropologii eschatologicznej” z podziałem na „antropologię” i „eschatologię” głównie w ST (IV część: s. 309-400) i „eschatologię NT” (V część: s. 401-504).

Życie w Biblii nie jest abstrakcją w przeciwieństwie do późniejszych ujęć, zwłaszcza w filozofii greckiej, lecz związane jest z konkretnym „być”, „istnieć” czy „poruszać się”, które to życie łączono z wszelkim ruchem. Np.

¹ Zob. M. Filipiak, *Biblia o człowieku. Zarys antropologii biblijnej Starego Testamentu*, Lublin 1979, s. 292.

² Zob. Podtytuł tego dzieła: *Zarys antropologii biblijnej ST*.

woda ze źródła jest „żywa” (np. Rdz 26,19). Terminy te odnoszono także do zwierząt, do człowieka, a zwłaszcza do Boga³.

O. Profesor wybierając taki właśnie tytuł dla antropologii biblijnej ST i NT „Życie człowieka w świetle Biblii” zaakcentował jeden z najważniejszych tematów antropologiczno-teologicznych w Biblii.

W części I noszącej tytuł: „Antropologia egzystencjalna. Człowiek w swej egzystencji” zajął się najpierw „stworzeniem człowieka w kontekście stworzenia świata (R. I: s. 25-28), a następnie różnymi opisowymi określeniami „człowieka w jego egzystencji” (R. II: s. 29-35), „chrystologiczną antropologią egzystencjalną” dotyczącą rozumienia tych opisowych określeń człowieka w NT. (R. III: s. 36-39), by przejść znowu do „zewnętrznych określeń ciała ludzkiego względem człowieka” (R. IV: s. 40-48) takich jak „głowa”, „oblicze”, „usta”, „warga”, „język”, „zęby”, „oko”, „ucho”, „włosy”, „ramiona, ręce, dłoń, palce”, „palec”, „nogi, kolana, stopy, pięta”.

W części II noszącej tytuł: „Antropologia proegzystencjalna” O. Profesor omawia najpierw Dekalog na tle innych biblijnych przepisów, objaśniając poszczególne jego przykazania (R. I: s. 49-62). Następnie krótko ujmując ten dokument w relacji do nauczania proroków (R. II: s. 63-65), by przejść do szerszego omówienia relacji Dekalogu względem literatury mądrościowej (R. III: s. 66-72). W rozdziale IV przedstawia już „normatywną antropologię proegzystencjalną w świetle kerygmatu Jezusa” (s. 73-86). Następnie Autor zajmuje się „proegzystencjalną antropologią normatywną” w Dziejach Apostolskich czyli w Kościele pierwotnym. (R. V: s. 87-96) omawiając w dalszych rozdziałach „antropologię proegzystencjalną Apostoła Pawła” (R. VI: s. 97-100), w pismach popawłowych (R. VII: s. 101-107), w listach katolickich (R. VIII: s. 108-116) i w tradycji Janowej (R. IX: s. 117-124)

W III części zatytułowanej „Proegzystencjalna antropologia formacyjna” przedstawia różne formy ludzkich działań takich jak praca (homo laborans), odpoczynek (homo quiescens), modlitwa (homo orans-h. meditans) i cierpienie (homo patiens) (R. I-IV: s. 125-146.147-159.160-199.200-211). W dalszych rozdziałach (V-VII) w tej części przedstawiono antropologię proegzystencjalną w różnych związkach wspólnotach (stanach) takich jak małżeństwo (homo matrimonialis – uzup. autora recenzji) i rodzina (homo familiaris) (s. 212-243), kapłaństwo (homo ordinatus), życia zakonnego (homo consecratus) (s. 281-308).

W części IV noszącej tytuł: „Antropologia wschatologiczna” przedstawił Autor takie egzystencjalne zagadnienia człowieka jak śmierć (R. I: s. 309-

³ Zob. moje opr. *Teologia życia w Biblii w świetle Psalterza*, w: tenże, *Stary Testament o swoich największych postaciach*, Rzeszów 2002, s. 207n.

322), „eschatologię Izraela w kontekście wierzeń sąsiadów” (R. II: s. 323-325), a następnie „najwcześniejsze tradycje eschatologiczne Jezusa” (R. III: s. 326-327). W IV rozdziale wracając do ST O. Profesor omówił krótko dalsze dzieje „eschatologii zawartej w opisie wyjścia Izraela z Egiptu” (s. 328-329), aby w następnych dwóch omówić również krótko „obietnice dane Dawidowi i domowi” (R. V: s. 330-331) i „zapowiedzi prorocze „Dnia Jahwe” (R. VI: s. 332-333).

W kolejnych trzech rozdziałach (VI-IX) Autor publikacji znacznie szerzej przedstawił „wizje przyszłości” w pismach proroków z okresu sprzed niewoli⁴ (s. 334-345), a następnie u proroków na wygnaniu tj. u Ezechiela i Deutero-Izajasza. (s. 346-354) i opisał życie u proroków po powrocie z niewoli babilońskiej (s. 335-367)⁵.

W następnych rozdziałach (X-XIV) podano najpierw krótko omówienia o „wizji przyszłości w Psalmach” (s. 368-372), o oczekiwaniu Mesjasza w wizji Starego Testamentu” (s. 373-377), o ideologii mesjańskiej w Psalmach Królewskich (s. 378-380), o pojedynczym człowieku i jego nadziejach na ostateczną przyszłość” (s. 381-385). Rozdział XIV noszący tytuł „Sługa Boży i Syn Człowieczy prefigury Jezusa (s. 386-400) dobrze wprowadza w V część tej książki poświęconej tematowi „eschatologii Nowego Testamentu”.

W tej części książki w dziewięciu rozdziałach przedstawiono eschatologię w pismach Nowego Testamentu grupując ją w takie tematy jak: „Królestwo Boże w przepowiadaniu Jezusa” (R. I: s. 403-410), gdzie m.in. po ogólnych omówieniach zagadnienia „królestwa Bożego” (1-3) podano „znaki” towarzyszące nadejściu Królestwa Bożego. (4) W II rozdziale przedstawiono „tematy eschatologiczne związane z orędziem Jezusa o Królestwie Bożym” zwłaszcza w ewangeliiach synoptycznych (s. 411-423). Eschatologii w ewangelii Jana poświęcony jest rozdział III (s. 424-428). W rozdziale IV i V przedstawiono „eschatologię św. Pawła” najpierw w pismach protopawłowych (s. 429-443), a następnie popawłowych (s. 444-455). W kończących tę część V i całą pracę w rozdziałach VI-IX omówiono kolejno „listy pasterskie” (s. 456-459), „listy katolickie” (s. 460-477), „list do Hebrajczyków” (s. 478-490) i „Apokalipsę św. Jana” jako „eschatologię zwycięstwa” (s. 491-504).

Dzieło O.H. Langkammera zawiera obszerny zbiór zagadnień teologicznych, podporządkowanych centralnej idei biblijnej życia człowieka, które

⁴ Tj. u Amosa, Ozeasza, Izajasza, Sofoniasza i Jeremiasza (1-5).

⁵ Tj. u Trito-Izajasza, w różnych tekstach eschatologicznych jak: Iz 19,16-25; 2,2-4 = Mi 4,1-4; i w tzw. „małej Apokalipsie” Iz 34-35 i w „wielkiej Apokalipsie” Iz 24-27 (1-5) oraz w tekście zapowiadającym powszechne zmartwychwstanie (Iz 26,19), w księgach Joela, Zch I-III i Mi (6-9).

w pięciu częściach tej pracy zostały połączone z różnymi ujęciami antropologii biblijnej, a mianowicie egzystencjalną, proegzystencjalną z podziałem na normatywną i formacyjną oraz eschatologiczną.

Wśród walorów tej monografii trzeba wymienić obok merytorycznego znaczenia i ciekawego ujęcia zagadnień antropologicznych takie, jak to zaznaczył Autor tej obszernej publikacji w „Słowie wstępnym” (s. 18) „każda część książki stanowi pewną zamkniętą całość tematyczną, nie ekskluzywną! Stąd to, by ułatwić całościową orientację mogą powtarzać się pewne myśli”. tzn. to, co z punktu widzenia formalnego można uważać za mankament tej książki tutaj stanowi jej dodatkowy walor.

Nadto, jak napisano w „Zakończeniu” dzieła „a co uważam za pragmatyczny walor tej książki przedstawił autor przez prezentację różnych antropologii biblijnych „Człowieka „który nie tylko ma spełnić minimum, ale dążyć do doskonałości: od esse („być”) do melius esse („lepszym być”)”⁶.

„Antropologia normatywna służy badaniom ludzkiego czynu (...) Wyjaśnił Autor w części III, gdzie pisząc o „proegzystencjalnej antropologii formacyjnej” tak skontatował: Właściwie Bóg przez „normy” wskazał „jak człowiek ma postępować w sferze horyzontalnej i wertykalnej. Jest to potrzebne dla ludzkiego esse – „bycia”. To „bycie” jednak nie ma ograniczyć się do minimum, aby jakoś „przeżyć”. Bóg przeznaczył człowieka dla Siebie, do szczęścia, w którym może i powinien mieć swój udział. Antropologia formacyjna pomaga w odczytaniu działań, powinności i możliwości osiągnięcia ostatecznego celu przeznaczonego człowiekowi przez Boga Stwórcę i Zbawcę. A ponieważ Jezus Chrystus utorował nam drogę do Boga, Jego i naszego Ojca „nie można w proegzystencjalnej”⁷ antropologii pominąć tego aspektu”⁸.

Jak widać choćby z w/w cytatu książka godna jest polecenia nie tylko specjalistom z antropologii biblijno-teologicznej, ale również wszystkim pedagogom, wychowawcom zarówno duchownym, jak i świeckim, a także rodzicom, którym powinno zależeć na właściwym zrozumieniu człowieka (dziecka), które powinno ustawicznie dążyć nie tylko „ad esse” („aby być, istnieć”) „lecz do „ad melius” („aby być lepszym”).

Ks. Józef Błażej Łach

⁶ S. 507.

⁷ Termin „proegzystencja” przypisuje się, jak przyznaje Autor tej publikacji, słynnemu teologowi Karolowi Rahnerowi w Niemczech. W Polsce ten typ teologii proegzystencjalnej uprawia ks. abp Alfons Nossol w ramach teologii dogmatycznej. por. s. 505.

⁸ S. 125.